WOJEWODA DOLNOŚLĄSKI

Wrocław, dnia 1 grudnia 2017 r.

ZP-KNPS.431.2.**68**.2017.OW

Siostra
Marzena Pomian
Dyrektor
Domu Dziecka p.w. Św. Józefa
Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety
w Bolesławcu

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

W dniu 30 października 2017 roku do Wojewody Dolnośląskiego wpłynęło pismo z Biura Rzecznika Praw Dziecka w sprawie zgłoszonych Rzecznikowi nieprawidłowości (poprzez anonimową skargę) w funkcjonowaniu Domu Dziecka p.w. Św. Józefa Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety w Bolesławcu, mieszczącego się przy ulicy Kubika 4, w dalszej części wystąpienia nazywanej „Placówką", „Domem" lub „POW". Z analizy treści pisma wynika, że nieprawidłowość dotyczy nieprzestrzegania przez personel Placówki (głównie Siostrę Dyrektor) praw dziecka, w szczególności prawa do ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem, w tym naruszania nietykalności cielesnej.

W związku z powyższym, w dniach 9 i 10 listopada 2017 roku została przeprowadzona kontrola w trybie uproszczonym w Domu Dziecka p.w. Św. Józefa Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety w Bolesławcu, na podstawie zarządzenia Wojewody Dolnośląskiego Nr 383 z dnia 7 listopada 2017 r. oraz upoważnień Nr ZP-KNPS.0030.697.2017.OW, ZP-KNPS.0030.698.2017.OW i ZP-KNPS.0030.699.2017.OW wydanych przez Dyrektora Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu dnia 8 listopada 2017 r.

Kontrolę przeprowadził zespół kontrolerów: Olga Wojnarowicz – przewodnicząca kontroli, Magda Saska - kontroler i Tomasz Borecki - kontroler. Celem przeprowadzonego postępowania kontrolnego była ocena funkcjonowania jednostki w zakresie wniesionych zastrzeżeń, tj. przestrzegania praw dziecka oraz kwalifikacji zawodowych pracowników.

W celu zgromadzenia informacji dających obraz funkcjonowania jednostki w zakresach kontrolowanych obszarów przeprowadzono rozmowy z obecnymi podczas kontroli pracownikami (dyrektorem, pedagogiem, psychologiem, wychowawcami) oraz wychowankami Placówki. W trakcie kontroli sporządzono notatki z rozmów z pracownikami i z dziećmi, przyjęto do protokołu ustne wyjaśnienia, a także pobrano pisemne oświadczenia. Zapoznano się z dokumentacją dotyczącą kwalifikacji zawodowych wychowawców oraz wykazem procedur obowiązujących w POW w sytuacjach awaryjnych. Ponadto, podczas kontroli dokonano wizji lokalnej Placówki, zapoznano się z jej organizacją i sposobem funkcjonowania. Na dzień kontroli funkcję dyrektora Placówki pełniła Siostra Marzena Pomian odpowiedzialna za realizację zadań w ocenianych obszarach.

W zakresie działalności Placówki podlegającej kontroli wydaje się ocenę pozytywną z nieprawidłowościami, a jej uzasadnieniem jest ustalony stan faktyczny i prawny.

Ilekroć w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym jest mowa o „ustawie" lub „rozporządzeniu" należy przez to rozumieć ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej lub rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz. U. 2011, Nr 292, poz. 1720).

Dom Dziecka p.w. Św. Józefa Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety w Bolesławcu działa na podstawie decyzji Wojewody Dolnośląskiego nr ZP-KNPS.9423.2.3.2017.TB z dnia 3 lutego 2017r. Typ Placówki określony został jako socjalizacyjny, a regulaminowa liczba miejsc wynosi 14.

Na potrzeby prowadzonego postępowania przeanalizowano treść Regulaminu Domu Dziecka p.w. św. Józefa Zgromadzenia Sióstr Elżbietanek w Bolesławcu, który zatwierdzony został przez Przełożoną Prowincji Wrocławskiej Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety dnia 5 grudnia 2016 r. Nazwa Placówki używana w regulaminie jest nieaktualna, przez co niezgodna z obecnie obowiązującą decyzją Wojewody Dolnośląskiego.

Do regulaminu dołączony został skrócony druk wewnętrzny, opisujący zasady funkcjonowania w POW dla poszczególnych grup. W pkt 6 dokument zawierał zapisy dotyczące karania wychowanków poprzez, cyt.: „W przypadku bezmyślnego zniszczenia (...) wychowanek pokrywa koszty zniszczenia z kieszonkowego". Jednokrotnie kwota kieszonkowego wyniosła mniej niż kryteria opisane w rozporządzeniu, tj. 10zł co niezgodne

jest z § 18 ust. 1 pkt 8 rozporządzenia. Wobec powyższego karanie podopiecznych ograniczeniem kieszonkowego poniżej ustawowo określonego minimum narusza podstawowe prawa oraz podmiotowość dziecka.

(dowód: akta kontroli str.14 - 40)

W związku ze skargą, na potrzeby przeprowadzonej kontroli przeanalizowano dokumenty potwierdzające kwalifikacje zawodowe wychowawców oraz dyrektora. Uzyskane informacje wskazywały, że wszyscy wychowawcy spełniali określone w ustawie wymogi kwalifikacyjne, brakowało jednak oświadczeń pracowników, wskazujących że osoba pracująca z dziećmi:

1) nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;

2) wypełnia obowiązek alimentacyjny - w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;

3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;

Wymagane oświadczenia zostały niezwłocznie uzupełnione.

Zatrudniony w Placówce pedagog pracował w godzinach 8-15. Stwierdzono, że specjaliści przebywali w Domu w godzinach pobytu dzieci w szkołach. Należy ustalić godziny pracy specjalistów w taki sposób by pełnili oni dyżury w godzinach pobytu dzieci w Placówce.

(dowód: akta kontroli str. 41 - 50)

W przedłożonej ewidencji w dniu kontroli wykazanych zostało 14 dzieci. Zgodnie z oświadczeniem dyrektora troje wychowanków objętych było opieką lekarza psychiatry oraz leczeniem farmakologicznym. Wobec czworga wychowanków toczyło się postępowanie sądowe o demoralizację.

(dowód: akta kontroli str. 12 - 13)

Na podstawie ustnych oświadczeń wychowawców i specjalistów pracujących w POW wynika, przede wszystkim, że w Placówce istnieje wyraźny konflikt pomiędzy Siostrą Dyrektor a dwojgiem najstarszych podopiecznych. Wychowawcy wskazują przede wszystkim na brak konsekwencji wychowawczych podejmowanych pierwotnie wobec ww. dzieci, skutkujących obecnie nasilonymi objawami konfliktu oraz wzrostem zachowań dysfunkcyjnych u wychowanków. Opisywani chłopcy, wg wychowawców, byli faworyzowani i bezkarni, dopóki ich zachowanie nie zaczęło nosić znamion demoralizacji oraz nie trzeba było podjąć stosownych kroków. W Placówce sporządzony został wniosek

do sądu z prośbą o nakaz opiniowania jednego z ww. wychowanków przez biegłego psychiatrę w celu rozpoznania jego stanu zdrowia psychicznego. Sąd przychylił się do prośby, wydając postanowienie o konieczności diagnostyki szpitalnej na Oddziale Młodzieżowym Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Międzyrzeczu, co chłopiec uznał za celowe działanie Siostry Dyrektor oraz wzmacniając występującą już wrogość. Jak wynika z oświadczeń wychowawców, po zgłoszeniu zachowania wychowanków do sądu, konflikt wzrósł a chłopcy zaczęli sugerować, że „pozbędą się Siostry Dyrektor" oraz „dają sobie na to trzy miesiące".

(dowód: akta kontroli str.51 - 79)

Podczas kontroli zweryfikowano informacje dotyczące nieprzestrzegania praw dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem poszanowania prawa do ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem, w tym naruszania nietykalności cielesnej. W tym celu przeprowadzony był wywiad sterowany, ze wszystkimi obecnymi w dniach kontroli wychowankami. W rozmowie z inspektorami brały udział dzieci w wieku od 6 do 17 lat. Wychowankowie dawali do zrozumienia, że zdarzały się jednostkowe sytuacje naruszające ich godność, jednakże oceniając ogólnie, w Placówce czują się dobrze.

Najstarsze dzieci przebywające na stałe w POW skarżyły się na działania pracowników Placówki m.in. Siostry Dyrektor cyt.: „Siostra Dyrektor mnie szarpała, wyzywała od śmieci, gówniarzy. W mojej opinii Siostra Dyrektor się nade mną znęca psychicznie". Inna wychowanka mówiła, że została szarpnięta za ucho. Reszta dzieci nie potwierdziła jednak słów koleżanek i kolegów. Jedna z wychowanek mówiła, że „Bardzo dobrze się tu mieszka", a w sytuacjach złego zachowania „Siostra Dyrektor straszy, że da nam karę", co pojawiało się dość często w wypowiedziach dzieci. Dzieci podtrzymują jednak, że żadna z gróźb nie została nigdy spełniona. Prócz opisanej dwójki, reszta starszych wychowanków nie potwierdzała zarzutów ujętych w skardze, nie słyszeli też by inne dzieci się skarżyły. Według nich najczęściej zgłaszane kary to odebranie telefonu, pójście do pokoju w celu wyciszenia, stanie w kącie. Raz zdarzył się dwudniowy zakaz wyjścia na podwórze,

z powodu umyślnego zniszczenia przez dzieci drzwi wejściowych. Dwoje innych dzieci równocześnie skarżyło się na zachowanie starszych podopiecznych, którzy „często krzyczą i biją inne dzieci. Są niegrzeczni, przeszkadzają w zabawach", powodując lęk u najmłodszych wychowanków.

Jeden z pracowników w rozmowie, zaprzeczał by którekolwiek z dzieci zgłaszało nieprawidłowości, choć pojawiła się jedna sytuacja, podczas której wychowanek

zgłosił, że siostra wspomagająca szarpnęła go za ucho. Podkreśla, „że najprawdopodobniej sytuacja była jednorazowa bo chłopiec ma dobre kontakty z siostrą". Potwierdza, że starsi wychowankowie początkowo traktowani byli w sposób uprzywilejowany, co uległo zmianie i stało się zarzewiem obecnego konfliktu. Jak wynika z oświadczenia „w Placówce nie jest stosowany określony system motywacji, a działania wychowawcze wobec dzieci są niekonsekwentne. Siostra Dyrektor umniejsza autorytet wychowawców i specjalistów Placówki", co może wpływać na atmosferę napięcia, mającą negatywny wpływ na zachowanie i poczucie bezpieczeństwa u dzieci.

Jak wynika z oświadczenia pracownika, długość kar stosowanych w Placówce jest nieadekwatna do przewinienia. Dotyczą one zmniejszenia kieszonkowego oraz zakazu oglądania telewizji i wychodzenia z domu. Jak sama przyznaje – nie była nigdy świadkiem przemocy fizycznej, raz słyszała od wychowanka o byciu szarpniętym przez Siostrę Dyrektor. Także potwierdza brak spójnego systemu motywacji. „Wszystko zależy od Siostry Dyrektor", „Przymusza do obrzędów religijnych, jeśli nie chcą iść, to mają karę".

Informacje uzyskane przez inspektorów znalazły częściowe potwierdzenie podczas rozmów z dziećmi, które przymuszane są do uczestniczenia w „Koronce" pod groźbą kary. Dzieci zaprzeczają by groźby kiedykolwiek zostały spełnione, jednakże zmuszanie do uczestniczenia w obrzędach religijnych niezgodne jest z zapisem art. 4 ust 10 ustawy, mówiącym o konieczności poszanowania tożsamości religijnej i kulturowej wychowanka.

(dowód: akta kontroli str. 80 - 97)

Podsumowując należy stwierdzić, że w zakresie kontrolowanych zagadnień zarzuty przywołane w skardze, a dotyczące: braku poszanowania prawa do ochrony przed poniżającym traktowaniem i karaniem, w tym naruszania nietykalności cielesnej znalazły częściowe potwierdzenie podczas rozmów indywidualnych z wychowankami. Zarzuty dotyczyły części pracowników Placówki. Do najczęściej wymienionych należy zaliczyć:

- jednorazowe szarpanie za uszy,
- opryskliwe lub ośmieszające mówienie do wychowanków, straszenie wstrzymaniem wyjść do domu;
- zmuszanie do uczestnictwa w obrzędach religijnych.

W trakcie czynności kontrolnych stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Sporadyczne nieprzestrzeganie praw dziecka.

2. Niewystarczające wsparcie dla osób pracujących z dziećmi, które ma na celu zachowanie i wzmacnianie kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.

Wobec dokonanych ustaleń wydaje się zalecenia pokontrolne:

1. Przestrzegać praw dziecka, a w szczególności prawa do ochrony przed przemocą i poniżającym traktowaniem poprzez stosowanie metod wychowawczych skupiających się na wykorzystaniu mocnych stron dziecka, zdefiniowaniu właściwych potrzeb oraz zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa i komfortu emocjonalnego wychowanka.
Podstawa prawna: art. 19 ust. 1 Konwencji o Prawach Dziecka (D. U. z 1991 r., nr 120, poz. 526, ze zm.) oraz art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697, ze zm.)
Termin realizacji: na bieżąco
2. Przestrzegać praw dziecka, a w szczególności prawa dziecka do poszanowania jego tożsamości religijnej i kulturowej.
Podstawa prawna: art. 4 pkt 10 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697, ze zm.)
Termin realizacji: na bieżąco
3. Zagwarantować wsparcie i poradnictwo dla osób pracujących z dziećmi, które ma na celu zachowanie i wzmacnianie kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego.
Podstawa prawna: art. 98 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697, ze zm.).
Termin realizacji: na bieżąco.

Pouczenie

Zastrzeżenia do wystąpienia pokontrolnego, w tym wystąpienia niezawierającego zaleceń pokontrolnych, składa się na zasadach określonych w art. 197d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz. U. 2017, poz. 697, ze zm.).

Proszę w terminie do dnia 28 lutego 2018 roku o powiadomienie Wojewody Dolnośląskiego o sposobie realizacji zaleceń, uwag i wniosków przedstawionych w powyższym wystąpieniu pokontrolnym.

Z up. WOJEWODY DOLNOŚLĄSKIEGO
Daniela Zawiła
ZASTĘPCA DYREKTORA WYDZIAŁU

.....
(kierownik komórki do spraw kontroli)

Podpisy osób kontrolujących:

Olga Wiznerowicz
.....
(przewodniczący zespołu inspektorów)

Tomasz Rose
.....
(członek zespołu inspektorów)

Magda Saska
.....
(członek zespołu inspektorów)